

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 4.5.2007
KOM(2007)233 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE RADĚ, EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU, VÝBORU REGIONŮ
A EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANCE**

Zavádění eura ve Slovinsku

1. Úvod

Slovinsko dne 2. března 2006 požádalo podle čl. 122 odst. 2 Smlouvy o ES o provedení konvergenčního hodnocení a Komise s ECB připravily své příslušné konvergenční zprávy¹, které přezkoumávají, zdali země dosáhla vysoké úrovně udržitelné konvergence, zvláště pokud jde o tzv. „maastrichtská“ konvergenční kritéria stanovená ve Smlouvě. Po návrhu Komise ze dne 16. května 2006 se Rada dne 11. července 2006 rozhodla zrušit Slovinsku výjimku. Dále rozhodla o datu přijetí eura ve Slovinsku (1. leden 2007) a o přepočítacím koeficientu jeho národní měny vůči euru (239,64 tolarů za euro).

Po tomto schválení vstupu do eurozóny Slovinsko zesílilo a dokončilo své přípravy na přechod k euru. Slovinský plán přechodu k euru je založen na tzv. scénáři velkého třesku², kdy jsou eurobankovky a euromince zavedeny ten den, kdy dojde k přijetí eura (v případě Slovinska 1. ledna 2007). Období používání dvojího oběživa, během kterého byly slovinský tolar i euro zákonnými platidly, bylo prodlouženo z 1. na 14. ledna 2007. Po tomto datu se euro stalo jediným zákonným platidlem.

Slovinsko sice těžilo z řady příznivých podmínek, jeho včasná a důkladná příprava však zajistila úspěšný přechod k euru. V tomto sdělení jsou popsány charakteristické aspekty přechodu země k euru, zvláště pokud jde o výměnu hotového oběživa, převod administrativních a finančních systémů ve veřejném i soukromém sektoru, vývoj cen (a jeho vnímání) v souvislosti s přechodem k euru a celkový názor občanů na tuto změnu. Na závěr jsou v tomto sdělení shrnuty hlavní poznatky, které mohou být užitečné při budoucích přechodech k euru.

2. RYCHLÝ VSTUP EURA DO KAŽDODENNÍHO ŽIVOTA SLOVINCŮ

Vzhledem k tomu, že Slovinsko sousedí se dvěma zeměmi eurozóny (Itálií a Rakouskem), většina jeho občanů euro znala daleko dříve, než se stalo jejich národní měnou. Z průzkumů v nových členských státech³ vyplynulo, že Slovinci byli nejvíce obeznámeni s eurohotovostí, neboť 95 % z nich se již setkala s eurobankovkami (oproti průměru nových deseti členských států ve výši 77 %) a 93 % s euromincemi (oproti průměru ve výši 70 %). Podobně mnoho Slovinců také eurobankovky (80 %) nebo euromince (77 %) použilo. Už dlouho před 1. lednem 2007 mnoho slovinských občanů a podniků vlastnilo určitý obnos v eurohotovosti nebo mělo otevřeno bankovní účet v eurech.

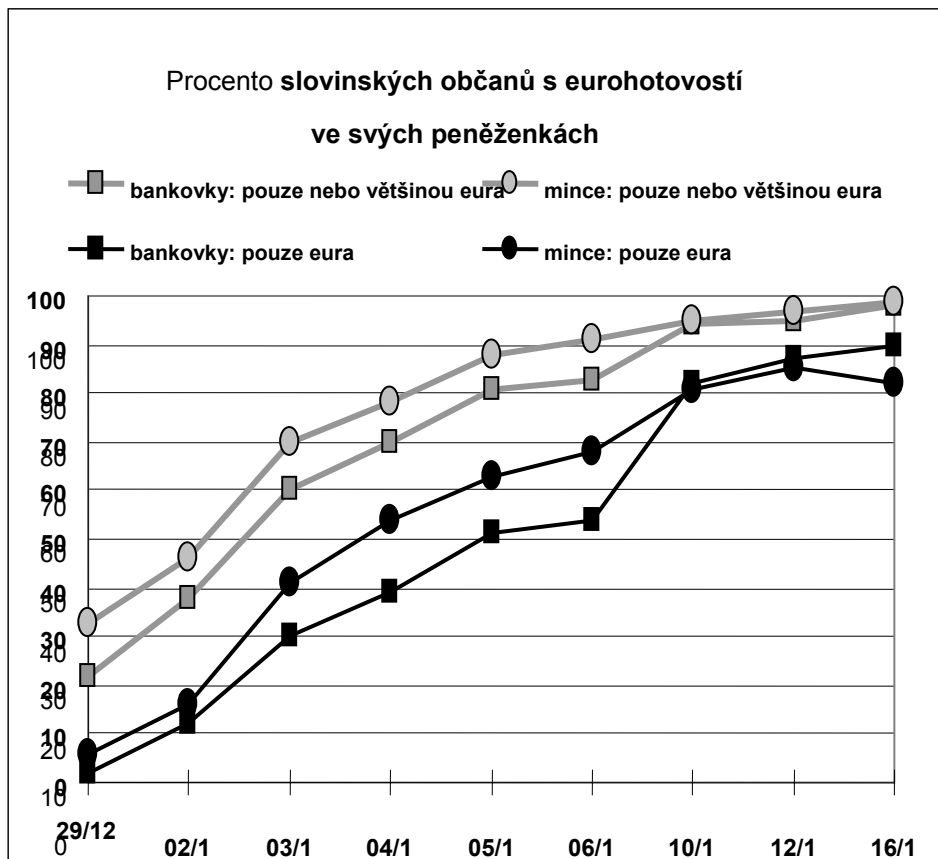
Jakmile se euro dne 1. ledna 2007 stalo zákonným platidlem, jeho podíl na oběhu se rychle zvyšoval, což je ilustrováno v grafu 1, který vychází z výsledků každodenních telefonických průzkumů organizovaných pro Komisi u vzorku slovinské populace, kdy byli respondenti žádáni o informace ohledně obsahu svých peněženek. Již 5. ledna (večer) více než polovina respondentů odpověděla, že ve svých peněženkách má pouze eurobankovky a euromince.

¹ KOM(2006)224 ze dne 16. května 2006 a konvergenční zpráva ECB z května 2006.

² Stávající země eurozóny zaváděly euro podle tzv. madridského scénáře, který zahrnoval tříleté přechodné období. Podle tohoto scénáře se euro stalo jejich měnou v roce 1999 (v Řecku v roce 2001), zatímco eurobankovky a euromince byly zavedeny až v roce 2002.

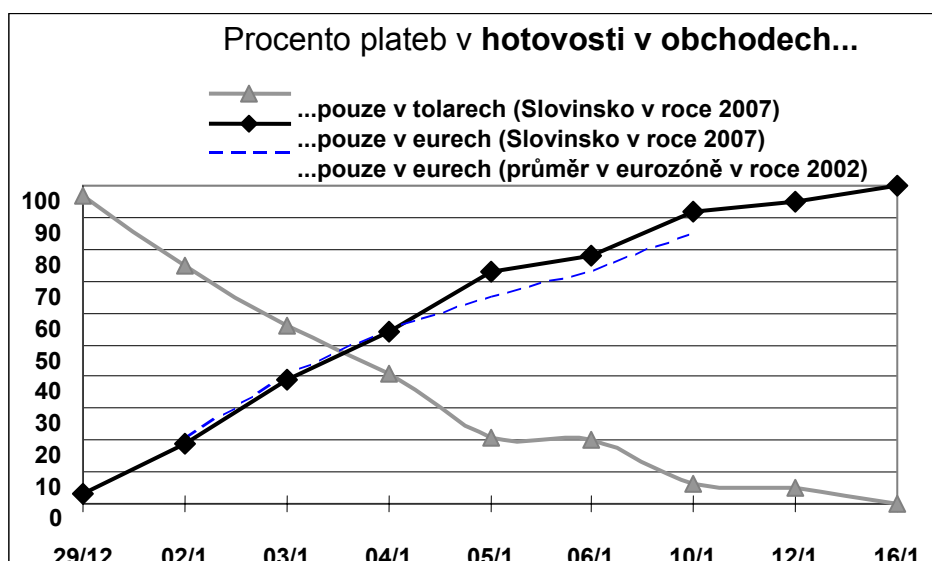
³ Průzkum Komise ze září 2006 zveřejněný ve Flash Eurobarometru č. 191.

Graf 1

Respondenti byli rovněž požádáni o informace o svých posledních platbách v hotovosti (viz graf 2). Dne 4. ledna 2007 více než polovina plateb v hotovosti proběhla v eurech. V dalších dnech podíl plateb v eurech i nadále strmě stoupal. Graf 2 dále zaznamenává podobnost postupu eura s průměrným vývojem pozorovaným v eurozóně při první vlně zavádění eura v roce 2002.

Graf 2

Slovinsko sice obecně těžilo z příznivých okolností, úspěšný přechod od tolaru k euru však zcela určitě vděčí kvalitním a včasným praktickým přípravám země na zavedení eura, které vážně započaly již před lednem 2005, kdy byl ve Slovinsku přijat vnitrostátní plán přechodu⁴. V tomto sdělení jsou dále analyzovány různé prvky, které přispěly k tomuto úspěchu.

Slovinský přechod k euru jasně potvrzuje zkušenosti z první vlny, které hovoří o tom, že se proaktivní přístup a včasná příprava vyplácí. Odměnou dobře připravených zemí je rychlý a hladký přechod k euru a pozitivní vnímání celého procesu jejich občany.

3. VÝMĚNA HOTOVÉHO OBĚŽIVA VE SLOVINSKU

Výměna hotového oběživa je nejviditelnějším prvkem přechodu k euru na vnitrostátní úrovni. Tato operace se přímo dotýká prakticky všech občanů a podniků. Její úspěch ve velké míře závisí na včasném (tedy před datem přechodu k euru) dodání eurobankovek a euromincí národní centrální bankou ostatním bankám a ostatním finančním institucím („předzásobení“). A banky se pokusí zajistit, aby společnosti provádějící hotovostní operace, zvláště maloobchodníci, obdrželi euro před dnem jeho zavedení tak, aby byly schopny vydávat peníze výhradně v eurech, čímž se zamezí recyklaci zákonné měny. Se zavedením eurohotovosti do oběhu musí banky a maloobchodníci zároveň čelit rychlému zpětnému přílivu dřívějších hotových peněz.

3.1. Předzásobení a druhotné předzásobení přede dnem zavedení eura

Slovinská banka obdržela z logistických zásob Eurosystemu⁵ celkem 94,5 miliónu bankovek o celkové hodnotě 2 175 miliónů EUR. Finská mincovna⁶ dodala celkem 296,3 miliónu euromincí o celkové hodnotě 104 miliónů EUR.

⁴ Viz také Čtvrtá zpráva Komise o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny (KOM(2006)671, 10.11.2006).

⁵ Údaje týkající se výměny hotového oběživa poskytly Slovinská banka a ECB.

Předzásobení úvěrových institucí euromincemi začalo 25. září 2006 a eurobankovkami 29. listopadu 2006. Slovinské banky celkem obdržely do konce roku 2006 eurobankovky v hodnotě 772 miliónů EUR a 250 miliónů mincí (odpovídajících zhruba 84 miliónům EUR).

Proces druhotného předzásobení maloobchodníků a jiných podniků ze strany úvěrových institucí byl zahájen v průběhu prosince 2006. Druhotné předzásobení představovalo u bankovek 0,9 % hodnoty celkových předzásobených částek a u mincí 7,4 %. Do toho jsou zahrnuty i tzv. startovací sady pro profesionální klienty v hodnotě 201 EUR a 450 000 minisad (každá v hodnotě 12,52 EUR), které obsahovaly jednu nebo více euromincí každé hodnoty a byly bankami poskytovány slovinské veřejnosti od 15. prosince 2006. Tyto sady byly téměř vyprodány. Druhotné předzásobení bylo ve srovnání s přechodem k euru v roce 2002 poměrně skromné. Mnoho slovinských podniků i občanů však eurohotovost získalo, nebo ji již vlastnilo, z jiných zdrojů.

3.2. Období používání dvojího oběživa

Slovinské orgány se rozhodly pro co nejkratší období používání dvojího oběživa. Podle původního plánu přijatého v lednu 2005 mělo být toto období omezeno na jediný týden, v pozdější verzi plánu však bylo prodlouženo na dva týdny. Toto období bylo podstatně kratší než období dvojího používání oběživa při přechodu k euru v roce 2002, které se podle jednotlivých zemí lišilo a často přesáhlo období až dvou měsíců⁷.

I když komerční banky byly otevřeny od 3. ledna 2007, některé z nich otevřely 1. a 2. ledna pár svých poboček pouze pro operace týkající se směny hotovosti (celkem 52 v celé zemi). Kromě toho Slovinská banka otevřela svou vlastní přepážku.

Přechod na euro v peněžních automatech postupoval velmi rychle. Dvě třetiny z 1 500 peněžních automatů v zemi byly připraveny vydávat eurobankovky 1. ledna 2007 ve čtyři hodiny ráno a více než 93 % z nich plně fungovalo v eurech na konci téhož dne. Převod všech peněžních automatů na provoz v eurech byl dokončen 3. ledna. Rychlost převodu peněžních automatů na provoz v eurech zhruba odpovídal situaci v roce 2002.

Nízký počet transakcí prostřednictvím peněžních automatů v prvních lednových dnech roku 2007 byl však hluboko pod průměrem denních objemů transakcí, což bylo velmi odlišné od situace z první vlny přechodu k euru v roce 2002, kdy došlo k obrovskému nárůstu, pokud jde o počet denních operací a objemu vybrané hotovosti, neboť občané používali peněžní automaty na získávání svých prvních eurobankovek. Tato dychtivost může být částečně vysvětlena zvědavostí, jak budou nové bankovky vypadat. Tento prvek zvědavosti ve Slovinsku prakticky neexistoval, neboť obyvatelstvo eurohotovost ve velké míře znalo dlouho předtím, než ji země přijala za své platidlo. Informace získané z telefonického průzkumu prováděného 29. prosince 2006 (viz graf 1) dále potvrdily, že značná část populace již eurohotovost přede dnem jeho zavedení vlastnila. Obecně nebylo pro občany ani podniky obtížné eurohotovost získat už dlouho před dnem zavedení eura.

⁶ Slovinsko nemá svou vlastní mincovnu a na základě veřejného výběrového řízení si za dodavatele mincí vybralo finskou mincovnu.

⁷ Období používání dvojího oběživa trvalo v devíti zemích (Belgie, Finsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko) od 1. ledna do 28. února 2002. V Irsku skončilo 9. února 2002 a ve Francii 17. února 2002. Toto období bylo v Německu staženo na nulu, hotovost v DEM však bylo možno používat na základě společného prohlášení maloobchodních a bankovních sdružení do 28. února 2002.

Přechod k euru v platební síti terminálů na prodejních místech byl dokončen 1. ledna 2007 v brzkých ranních hodinách. Počet operací na prodejních místech se od 3. ledna, kdy se otevřely obchody, do 6. ledna rychle dostal na normální úroveň.

Velké množství eurohotovosti, které bylo k dispozici jak přede dnem zavedení eura, tak po něm, významně přispělo k hladkému průběhu výměny peněz. I když rychlost výměny hotovosti byla velmi podobná situaci během první vlny v roce 2002, občané a podniky měli mnohem více času a příležitostí získat potřebné částky v eurech.

Slovinský přechod k euru kromě toho potvrzuje technickou proveditelnost v případě krátkého (dvoutýdenního) období používání dvojího oběživa, což minimálně zatěžuje maloobchodníky a jiné podniky.

3.3. Rychlé vracení národní měny

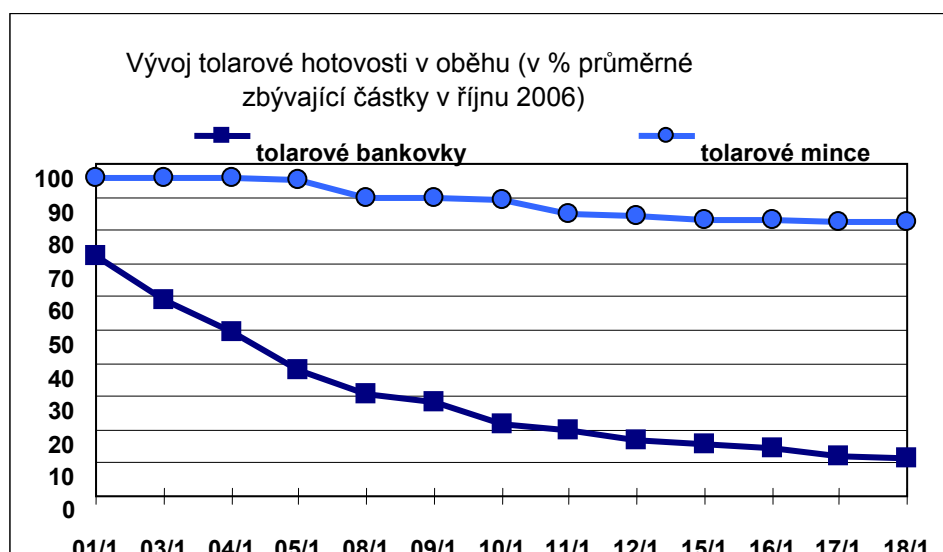
Vracení hotovosti v tolaech začalo v listopadu a prosinci 2006 (některé banky svým zákazníkům nabízely od 1. prosince 2006 uložení eurohotovosti na jejich bankovní účty podle přepočítacího koeficientu a bez poplatků). Dne 1. ledna bylo vráceno téměř 28 %⁸ celkové zbývající hodnoty tolarových bankovek; hodnota navrácených tolarových mincí byla ve srovnání s jejich celkovou hodnotou v oběhu stále zanedbatelná⁹.

Vracení národní měny pokračovalo ustáleným tempem (viz graf 1): více než polovina zbývající hodnoty tolarových bankovek byla vrácena již 4. ledna 2007 a více než 80 % 11. ledna 2007. Na konci ledna bylo v oběhu pouze 8,5 % tolarových bankovek. Porovnání se situací v eurozóně v roce 2002 je velmi příznivé, neboť tehdy bylo do poloviny ledna vráceno pouze 40 % bankovek národní měny a do konce ledna 70 %. Vracení tolarových mincí bylo pozvolnější (viz graf 1), neboť na konci ledna jich v oběhu bylo stále 71,5 %.

⁸ Celková hodnota tolarových bankovek v oběhu dne 31. prosince 2006 činila 149 631 miliard SIT (622,7 miliónu EUR), které představovaly 72,1 % průměrné hodnoty tolarových bankovek v oběhu během října 2006 (207 039 miliard SIT, což odpovídá 864,0 miliónům EUR).

⁹ Celková hodnota tolarových mincí v oběhu dne 31. prosince 2006 činila 3 602 miliard SIT (15 miliónů EUR), které představovaly 96 % průměrné hodnoty tolarových mincí v oběhu během října 2006 (3 752 miliard SIT, což odpovídá 15,7 miliónu EUR).

Graf 3

Rychlé vracení národní měny, které v době první vlny přechodu k euru v roce 2002 způsobilo vážné potíže, proběhlo zvláště v případě bankovek překvapivě rychle.

Hotovost bylo možno v bankách bezplatně vyměňovat až do 1. března 2007. Od té doby Slovinská banka stále bezplatně vyměňuje tolarové bankovky a toto období není časově omezeno. Tolarové mince bude možno vyměňovat do konce roku 2016.

Jako přímou službu veřejnosti a v souladu s článkem 52 statutu ESCB/ECB přijaly národní centrální banky Eurosystemu opatření, které kterýkoliv den během prvních dvou měsíců roku 2007 umožňovalo výměnu tolarových bankovek až do protihodnoty 1 000 EUR pro jakoukoli stranu a transakci na eura v paritní hodnotě alespoň na jednom místě na jejich národním území (podobná opatření byla uplatňována i během výměny hotovosti v roce 2002).

4. PŘEVOD FINANČNÍCH ADMINISTRATIVNÍCH SYSTÉMŮ

Na eura bylo úspěšně převedeno zhruba 2,3 miliónu bankovních účtů soukromých a právnických osob. Během prvních lednových dní daleko více lidí než obvykle kontrolovalo stav svého účtu v eurech prostřednictvím peněžních automatů.

U převodu administrativních, finančních, účetních a jiných podobných systémů je scénář „velkého třesku“ daleko náročnější než „madridský“ scénář použitý během první vlny. Většina orgánů veřejné správy a soukromých společností tehdy využila na převedení svých systémů na eura tříletého přechodného období (1999 až 2001, v případě Řecka pouze jednoleté období). Jelikož scénář „velkého třesku“ takové přechodné období neumožňuje, měla veškerá slovinská státní správa i podniky do 31. prosince 2006 fungovat výhradně v tolařech a od 1. ledna 2007 měly své systémy převést na eura.

Slovinské společnosti a veřejná správa to díky přiměřené a včasné přípravě úspěšně zvládly. Podle informací shromážděných v únoru 2007¹⁰ ve Flash Eurobarometru č. 201a zahájilo 31 % slovinských společností přípravu v první polovině roku 2006 nebo dříve a 64 % po červnu 2006. Více než 94 % slovinských podniků potvrdilo, že jejich účetní, fakturační a mzdové systémy byly 1. ledna 2007 na přechod k euru plně připraveny. Nebyly zaznamenány žádné zvláštní problémy.

Situace ve Slovinsku potvrzuje, že přístup „velkého třesku“ může být zvláště menšími zeměmi při přechodu k euru použit. Vzhledem k tomu, že eurohotovost je k dispozici od roku 2002, zdá se, že tento scénář je pro země nově vstupující do eurozóny nejvhodnější, a to díky své jednoduchosti v oblasti komunikace a informací.

5. VÝVOJ CEN

5.1. Sledování cen během přechodu

Ceny v obou měnách začaly být uváděny v březnu 2006 a podle zákona bude tato praxe pokračovat až do poloviny roku 2007. Sdružení slovinských spotřebitelů monitoruje ceny (PriceWatch) a využívá i informací od spotřebitelů – vyzvalo veřejnost, aby mu oznamovala výrazné nárůsty cen na základě například porovnání starých účtů a faktur (v tolarech) s novými (v eurech). Jakékoli zásadní nárůsty cen, které jsou po ověření potvrzeny, se pravidelně oznamují veřejnosti. Takové poskytování informací spotřebitelům pomáhá okamžitě zaznamenat nárůst cen, což přispívá k omezení možných zneužití.

Slovinské sdružení spotřebitelů dále zdůraznilo, že během roku 2006 došlo k výraznému nárůstu poplatků za bankovní služby. Sdružení spotřebitelů uvádí, že banky už od začátku roku 2006 zvýšily ceny některých svých služeb (např. poplatků za výběr z peněžních automatů). Pokud jde o platební služby pro spotřebitele (vedení účtu, elektronické bankovníctví atd.), byly v některých bankách mezi březnem a prosincem 2006 zaznamenány výrazné nárůsty cen, zatímco malé podniky si stěžovaly na vysoké poplatky za vklady v hotovosti.

5.2. Vývoj cen od prosince 2006 do února 2007

Roční míra HISC (harmonizovaný index spotřebitelských cen) byla ve Slovinsku v lednu 2007 na úrovni 2,8 %, došlo tedy oproti 3 % v prosinci 2006 ke snížení. Byl stejně jako v několika předchozích letech vykázán meziměsíční pokles (–0,5%), a to z důvodu vlivu sezónního výprodeje. Pokles v lednu 2007 byl mírně vyšší než poklesy zaznamenané v témže měsíci v předchozích letech, což je podle Statistického úřadu Slovinské republiky (SÚSR) především důsledkem změn u cen energie. Roční míra inflace HISC v únoru 2007 dále poklesla, a to na 2,3 %.

V lednu 2007 SÚSR zveřejnil svou první analýzu dopadu přechodu k euru na ceny v prosinci 2006. Bylo zaznamenáno několik neobvyklých nárůstů cen v restauracích, barech a kavárnách a v některých jiných výdajových skupinách (osobní služby, obuvnické služby, oprava domácích spotřebičů, opravářské a dopravní služby). V prosinci 2006 byl dopad neobvyklého nárůstu cen v restauracích, barech a kavárnách odhadnut až na 0,12 procentního bodu a na

¹⁰ Na internetové stránce http://ec.europa.eu/public_opinion/euro_en.htm naleznete všechny Eurobarometry týkající se eura.

další dopad ve výši 0,12 procentního bodu u jiných výdajových skupin. V lednu 2007 SÚSR upozornil na některé další neobvyklé nárůsty cen u týchž nákupů a dále u nákupu rekreačních a sportovních služeb.

Na základě předběžných informací poskytnutých SÚSR došel Eurostat k závěru, že celkový dopad přechodu k euru na inflaci spotřebitelských cen během období přechodu k euru a po jeho skončení by pravděpodobně mohl dosáhnout řádově 0,3 procentního bodu. Když vezmeme v úvahu pokles roční inflace v lednu 2007 u všech položek HISC na 2,8 % a další pokles v únoru 2007, tak z tohoto výsledku vyplývá, že účinky dopadu byly sice zjevné, ale nejsou na základě měření všech položek HISC natolik závažné, že by vyvolaly inflaci spotřebitelských cen. Tato pozorování se zdají být v souladu se zkušenostmi z přechodu k euru během první vlny¹¹. Slovinský Ústav pro makroekonomickou analýzu a rozvoj také provedl analýzu dopadů přechodu k euru na inflaci. Jeho předběžným závěrem je, že celkový vliv na index spotřebitelských cen (CPI) činil 0,24 procentního bodu.

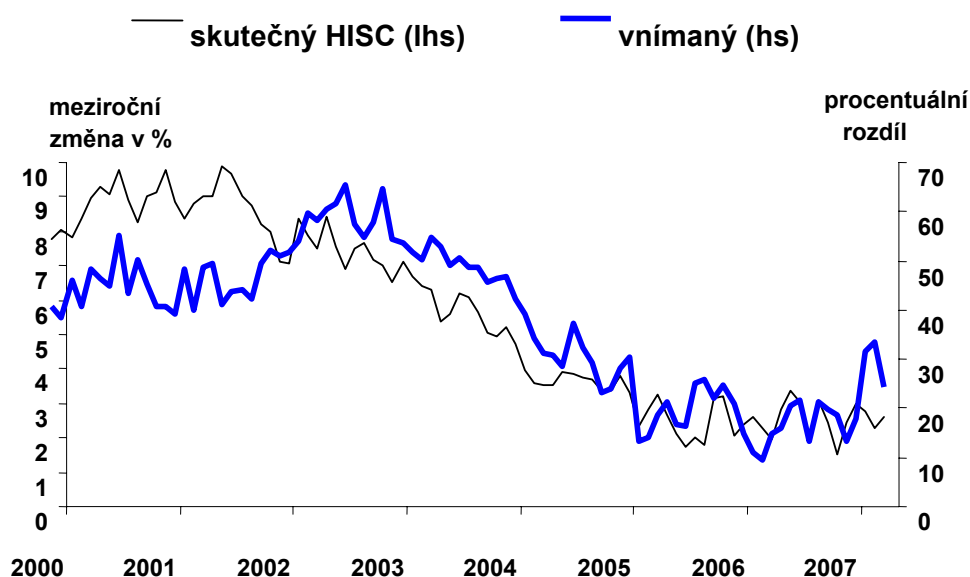
Eurostat bude v případě potřeby po získání nových informací aktualizovat své závěry ohledně přechodu k euru.

5.3. Vnímání cen

Podobnost se zkušenostmi z první vlny se týká i vnímání cen, neboť vnímaná inflace se v lednu 2007 značně zvýšila a dále rostla i v únoru (graf 4), a to navzdory skutečnosti, že celkově ceny během těchto dvou měsíců poklesly. V březnu však vnímání inflace lehce kleslo. I když je příliš brzy na vyvozování závěrů, tento pokles by naznačoval, že intenzivní snaha slovinských úřadů o komunikaci je efektivní.

Graf 4

Skutečná a vnímaná inflace ve Slovinsku

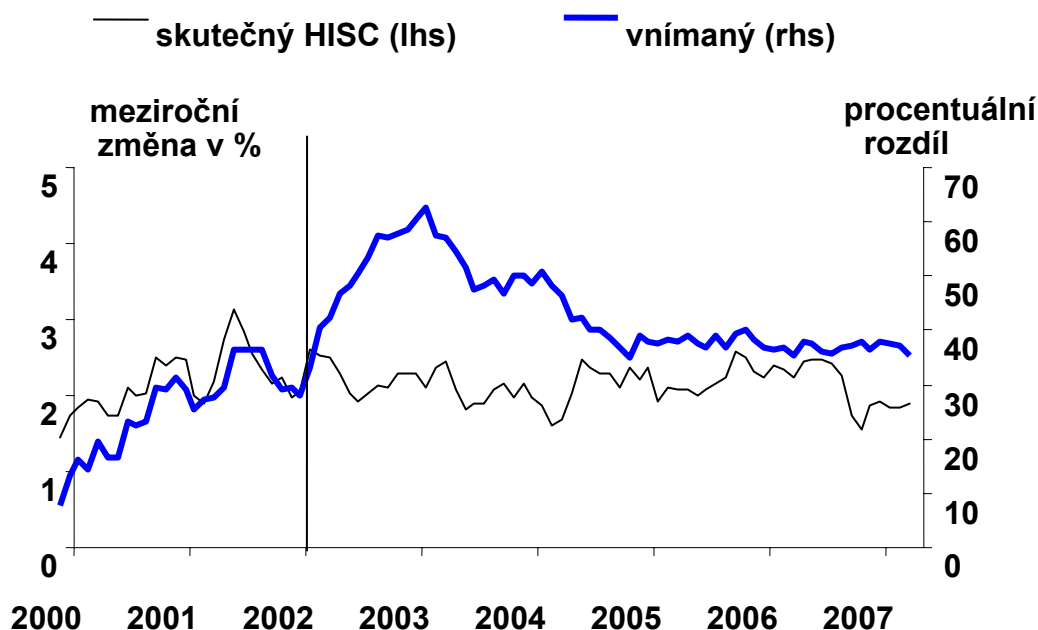
Zdroj: Eurostat

¹¹ Tisková zpráva Eurostatu č. 69/2003 z 18. června 2003 –[News Release 69/2003 of 18/06/2003].

Pokud by březnové výsledky byly potvrzeny dalšími údaji, mohla by být situace ve Slovinsku výrazně odlišná od situace v eurozóně, kde vnímaná inflace prudce a konzistentně narůstala téměř celý rok po zavedení eurobankovek a euromincí v roce 2002 (viz graf 5). Pět let po této události rozdíl mezi skutečnou a vnímanou inflací postupně mizí, ale úplně zatím odstraněn nebyl.

Graf 5

Skutečná a vnímaná inflace v eurozóně

Zdroj: Eurostat

Zkušenosti ze slovinského přechodu k euru opětovně ilustrují, že vnímání, očekávání a skutečnost si ve vztahu k vývoji cen nemusí odpovídat. Změna měny ovlivňuje škálu hodnot lidí a spouští postupný proces mentálního přizpůsobování. To vše má v tomto procesu svou roli. Vnímání cen zcela určitě zůstane klíčovou obavou i při budoucích přechodech k euru.

6. REAKCE VEŘEJNOSTI NA PŘECHOD K EURU

Průzkum Komise ve Flash Eurobarometru č. 205, který byl proveden ke konci ledna 2007, potvrzuje, že velká většina slovinských občanů (95 %)¹² je s hladkostí a efektivností přechodu k euru spokojená. To je ve srovnání s první vlnou skvělý výsledek, neboť jen pár zemí dosáhlo úrovně 90 % a průměr se blížil 80 %.

¹² Procentní podíly v této sekci se zakládají na odpovědích respondentů, kteří poskytli konkrétní odpověď, a neberou v úvahu respondenty, kteří na danou záležitost neměli názor.

Pokud jde o výměnu hotovosti, 97 % respondentů nezaznamenalo v prvním lednovém týdnu při výměně hotovosti v tolaech za eurohotovost vůbec žádné problémy. Respondenti také kladně hodnotili uvádění dvojích cen (84 %) a jeho správné používání (94 %).

V oblasti převodu cen nejsou výsledky výzkumu tak zřetelné – malá většina (56 %) respondentů považuje převod cen za spravedlivý, zatímco 44 % respondentů má názor opačný. Pouze menšina (38 %) respondentů je ochotna věřit ve spravedlivé „zaokrouhlování“ cen během přechodu k euru a po něm, a 62 % věří v opak.

A nakonec – 92 % slovinských občanů má pocit, že je o euru dobře informováno (36 % má dokonce pocit, že je informováno velmi dobře) a 91 % je buď poměrně spokojeno nebo velmi spokojeno s informacemi poskytovanými vnitrostátními orgány. Tato velmi vysoká pozitivní čísla potvrzují vysoký stupeň spokojenosti s poskytovanými informacemi (99,2 %), který vyplynul z podobného průzkumu Eurobarometru provedeného v únoru 2006 ve slovinských podnicích.

Stav veřejného mínění ve Slovinsku opětovně potvrzuje, jak důležitou roli při zajišťování úspěšného přechodu k euru hrají informace a komunikace.

Pokud jsou občané a podniky plně informováni o praktických důsledcích zavedení eura, pocít'ují při zavádění jednotné měny vyšší důvěru a zdá se, že mají méně potíží. Naopak nedostatek informací zpravidla vede k obavám a neporozuměním.